www.turkishstudies.net/turkishstudies

Turkish Studies

eISSN: 1308-2140

Research Article / Araştırma Makalesi

Yas Coğrafyası Kapsamında Köklü Bir Kültür Örneği: Siirt Taziye Evleri

A Rooted Culture Example within the Scope of Mourning Geography: Siirt Taziye House

Semra Yılmaz Çildam*

Abstract: Social fact such as birth, marriage and death, which constitute the environment of material and spiritual values and its transition rituals, differ from society to society. The tradition of condolence that keeps the thought of death alive is very important in terms of providing information about social functioning. The phenomenon of death, which takes place in the memory of each society, and its mourning process, arises in different ways as geographical spaces change. Located in the Southeastern Anatolia Region and showing a traditional city character, Siirt is one of our cities that continues the tradition of condolence, including social codes. In this study, condolence house in Siirt have been handled from the perspective of cultural geography. In addition, 135 people were interviewed within the scope of field surveys. SPSS 20.0 was used in statistical analysis. With the field studies and the information received from the Directorate of Parks and Gardens Directorate of Siirt Municipality, the condolences examined in the city were transferred to the maps in line with their spatial distribution. It was made that 21 condolences were distributed to Yeni and Barış districts and three to 14 rechargeable districts. There are no condolences in the neighborhoods (Karakol, Algül and İnönü etc.) on the side of the Great Mosque, which is called the old Siirt. The construction of condolences in Siirt city and their interiors are done by municipalities and mosque outbuildings. These houses with a capacity of 100-150 people have a masculine karakter. There are problems with heating, cooling, food, etc. Expenses in condolence houses. As a result of the study, it was found out how much condolence houses whose functional properties were determined were necessary for the city. Reading rooms are added to the condolences and operating under the name of “Condolence and Culture Hall” will further increase the functionality of these houses.

Structured Abstract: Living in a cultural environment surrounded by material and spiritual values, human beings develop various rituals in the main touch areas of life. Condolence tradition is one of these rituals. Together with the urbanization movements, apartmentization (Oncu,1999) has eroded traditional life styles. The condolence tradition has derived “Condolence houses” within the urbanization cycle. Siirt, which is a city rich in faith and culture, like many Anatolian cities, is one of the cities that continues the tradition of condolence. The aim of the study is to consider condolence houses in the city of Siirt from the perspective of cultural geography. In this context, observation and survey work constitute the main data sources. Quantitative data obtained as a result of the survey were analyzed in SPSS 22.0 package program, frequency values were calculated and interpreted. Content analysis was also used. Condolence houses whose locations were determined by field studies were mapped and thus the spatial distribution of these houses was determined. It is neighbor to the provinces of Siirt, which is the research area, Bitlis in the north, Mardin and

* Dr. Öğr. Üyesi, Siirt Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü

Asst. Prof. Dr., Siirt University, Faculty of Science and Letters, Department of Geography

ORCID 0000-0002-7026-6088

semrayc@gmail.com

Cite as/ Atıf: Yılmaz Çildam, S. (2020). Yas coğrafyası kapsamında köklü bir kültür örneği: Siirt taziye evleri. *Turkish Studies*, 15(3), 2093-2114. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.42988>

Received/Geliş: 20 Nisan/April 2020

Accepted/Kabul: 20 June/Haziran 2020

Copyright © MDE, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 25 June/Haziran 2020

CC BY-NC 4.0

Şırnak in the south, Hakkâri and Van in the east, and Batman in the west. The city of Siirt is the most important administrative center of the province with a population of 168,659. The total population of 2018 in the 21 neighborhoods of the city is 153,647 people. The neighborhoods of Yeni (26.013), Bahçelievler (25.832), Cooperative (21.091) and Barış (20.552) in the city draw attention with their population sizes. When looking at the interior features in condolence houses, spaciousness and simplicity are the features that stand out at first sight. In the survey, 46.6% of the participants (63 people) were in the 18-30 age range, 26.7% (36 people) were in the 31- 49 age range, 20% (27 people) were in the 50-64 age range and 6.7% of them (9 people) are people over the age of 65. Therefore, it is seen that there are sufficient participants for both genders. More than half of the participants (66.6%) have been living in Siirt for more than 5 years. Since the vast majority of the participants have lived in the city for a long time, they also have sufficient information about the current condolence culture. To the question about whether there is a condolence house in the place where they live, 91.9% of the participants stated that there is a condolence house where they live, and 8.1% of them stated that there is no condolence house where they live. To the question "Who is the condolence house built by where you live?" 48.9% of the participants (66 people) answered as philanthropists, 36.3% (49 people) of municipalities and 14.8% (20 people) answered as others. Contribution of philanthropists in the construction of condolences is undeniable. To the question "How many days does condolence last where you live?" participants answered as 84.4% (114 people) three days, 5.2% (7 + 7 + 7 people) five days, a week and other. In the past, in the tradition of condolence that lasted for 15-20 days in the Eastern and Southeastern Anatolia Region, it is seen that there was a lot of shortening with the imposition of new city life. To the question "Do only men use condolence houses in where you live?" 60.0% (81 people) of the participants answered yes, and 37.8% (51 people) answered no. It is seen that condolence houses in Siirt city mostly serve to men. Women accept condolences at the funeral home. According to the question of "Are condolence houses places that can meet social needs?" 89 people (65.9%) answered yes, 21 people (15.6%) no, and 25 people (18.5%) answered partially and it appears that there is agglomeration in this answer. "Can temporary condolence tents overcome the condolence shortage?" Regarding the question, 33.3% of the participants answered yes, while 32.7% (44 people) answered no, and 34% (46 people) answered partially. Does the house you live in have the capacity to accommodate guests for condolence? 97 people (71.8%) answered the question as no, 17 people (12.6%) yes, and 21 people (15.6%) answered partially. To the question posed in the form "Are Changes in Social Structure Understood by Looking at Condolences?" It is seen that 74.8% (101 people) answered yes and 25.2% (34 people) no. To another question "Do condolence houses impose economic obligations on the relatives of the deceased?" while 93 people (68.9%) answered yes, 42 people (31.1%) answered no, 21 people (15.6%) answered partially. When the problems that the participants see in condolence houses are grouped in outline "The condolence houses are small or insufficient" (24.4%), The absence of any areas reserved for women in condolence homes "(17%), The heating and cooling meter fees in condolences are not paid by the religious and municipalities "(13.3%), "Experiencing hygiene problems in condolence houses" (6.7%), "Insensitive behavior of condolences in condolence houses (staying in condolence houses more than necessary, experiencing noise pollution and having unnecessary conversations)" (5.9%), "Insufficient tools and equipment in condolences" (10.4%), "Lack of specific people interested in condolences" (6.7%), "Insufficient parking spaces" (7.5%), sub-headings such as whether or not used "(2.9%), "Paying for those who fulfill this task for the Holy Quran recited in the condolences "(3.7%), "Other problems "(1.5%) has emerged. The high expectations of condolences are due to their being an active social space and their intensive use. The meanings that societies attribute to death over time make themselves feel different in geographical space. Condolences, which are mostly common in the Eastern and Southeastern Anatolian Regions, are the areas where pain is shared in the form of an institutional structure. The phenomenon of condolence in the city of Siirt is a tradition with religious, social, human and economic dimensions. It is seen that condolence houses in the city serve an important function, in other words, they are born entirely from social need. These buildings, which pioneered in keeping the culture of mourning alive, took their place in the spatial structure in the city of Siirt. While condolence house are practical places that provide convenience for condolences, they also keep the spirit of solidarity alive in citizens who come to condolence. Condolences in the city show a general spread. It is seen that 21 condolences examined in the city are distributed to Yeni and Barış districts three and one to two other districts. There are no condolences in Karakol, Dumlupınar, Algöl, Doğan, Halenze and İnönü neighborhoods. The vast majority of these neighborhoods cover the neighborhoods on the side of the Great Mosque, which is called the old Siirt. Condolences in the city were attached to mosques and Qur'an Courses by the mosque outbuilding or built near them or by municipalities. Since the apartment life caused by urbanization renders the tradition of condolences unsustainable (extended family, feudal structure, etc.)

condolence houses have emerged to eliminate this problem in city life. Condolences in the city have a capacity of 100-150 people. These structures consist of living room, kitchen, sink. It is seen that the tables and chairs in the hall are designed to see the hodja. There are prayers and hadiths that remind of death on the walls. In Siirt city, condolences usually last 3 days. Meanwhile, the municipality provides sugar, tea and water aid. It is very important to take some steps for the solution of many problems such as the absence of areas reserved for women in condolence houses in the city, lack of table-chairs, overcrowding, burdens of food, lack of hygiene, and cooling and heating are not sufficient. When constructing a condolence house, priority should be given to the neighborhoods that do not have a condolence house. Condolences are not allowed as a family because the condolences show a masculine feature. Making additions, which means turning this situation into the favor women, will be a good decision and will increase the functionality of these houses. Women stay longer in condolences and help more to do. It seems that capacities of condolences are not sufficient. Since the season is mild in Siirt, it can be an alternative in tents. In the condolence tradition, which usually lasts for three days, a meal is served in condolence houses. Condolences dish bends the condolences of condolences. It causes borrowing of funeral owners whose financial situation is not good. It is very sad to go to wrong practices in the way that the condolences give food to the family who have a condolence under normal conditions. The electricity bills of the condolences made by the municipality are paid by the religious affairs of the condolences made by the municipality and the mosques. However, cooling and heating expenses are covered by condolences. These condolences built on the land of the neighborhood mosques are sometimes used as social facilities. The donation of land or the support of philanthropists who donate financially is very important for the construction of condolences. In this case, the location is sometimes ignored. It would be good to build these houses at the intersection of the two neighborhoods. Condolence house tradition started to be used outside its purpose in time. The necessary precautions should be taken for condolences houses, which may turn into commercials, and such an important tradition should not be allowed to corrupt. For the expenses of the condolences, it would be beneficial for the provincial council to make a budget separation within the governorship. Condolences, built by municipalities, non-governmental organizations and philanthropists, are among the places where the people of the city come together frequently. It is necessary to transform in condolence houses, which are national wealth and social facilities that meet an important need of the society. Condolences should not be used as a condolence only, but should be used actively with new concepts. The reading halls are added to the condolence houses and operating under the name of "Condolence and Culture Hall" will much increase the functionality of these houses. Here, both the pains will be shared and reduced; thanks to the reading rooms, people will be brought back to life, especially children and young people will read, and they will be enlightened by increasing their level of understanding and reasoning. Such an application, which means spiritual development, will make these houses more meaningful.

Keywords: Cultural Geography, Mourning Geography, Condolence Tradition, Condolence Houses, Siirt.

Öz: Maddi ve manevi değerlerin oluşturduğu kültürel çevre ve onun geçiş ritüellerini oluşturan doğum, evlenme ve ölüm gibi sosyal olgular toplumdan topluma farklılıklar göstermektedir. Ölüm düşüncesinin canlı tutulmasını sağlayan "Taziye geleneği" toplumsal işleyiş hakkında bilgi vermesi açısından oldukça önemlidir. Her toplumun hafızasında kendine yer bulan ölüm olgusu ve onun devamı niteliğindeki yas süreci coğrafi mekânlar değiştikçe farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan ve geleneksel bir şehir karakter gösteren Siirt, toplumsal kodları da içeren taziye geleneğini devam ettiren şehirlerimizden biridir. Bu çalışmada, Siirt'teki taziye evleri, kültürel coğrafya bakış açısı ile ele alınmıştır. Ayrıca saha anketleri kapsamında 135 kişi ile görüşülmüştür. Yapılan saha çalışmaları ve Siirt Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü Birimi'nden alınan bilgiler ile şehirde incelenen taziye evleri mekânsal dağılımları doğrultusunda haritalara aktarılmıştır. Şehirde incelenen 21 adet taziye evinin Yeni ve Barış mahallelerine üçer tane, diğer 14 mahalleye birer, ikişer dağıldığı görülmektedir. Eski Siirt olarak adlandırılan Ulu Cami tarafındaki mahallelerde (Karakol, Algül, ve İnönü vb.) ise taziye evleri bulunmamaktadır. Siirt şehrinde taziye evlerinin yapımı ve bunların içlerinin döşenmesi belediye ve cami müstemilatı tarafından yapılmaktadır. 100-150 kişilik kapasiteye sahip olan bu evler eril bir karakter taşımaktadır. Taziye evlerinde ısıtma, soğutma, yemek vb. giderlerin karşılanmasında problemler yaşanmaktadır. Çalışma sonucunda fonksiyonel özellikleri tespit edilen taziye evlerinin şehir için ne kadar gerekli olduğu ortaya çıkmıştır. Taziye evlerine okuma salonları eklenerek "Taziye ve Kültür Salonu" adı altında faaliyet göstermesi bu evlerin işlevselliğini daha da artıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Coğrafya, Yas Coğrafyası, Taziye Geleneği, Taziye Evleri, Siirt.

I.Giriş

Kültür insan ve doğa arasındaki ilişkilerin toplamından ortaya çıkan, somut ve soyut öğelerden oluşan beşeri faaliyetlerin bir bütünüdür. İnsanın düşünce, niyet ve amaçları doğrultusunda doğa karşısında ürettiği her şey olarak tanımlanarak, zihnin etkin biçimde ve bir süreç dâhilinde gelişmesini sağlayan kültür, çağlar boyunca devam eden bir anlamlar sistemidir (Doğan, 2012; Güvenç, 1994; Haviland vd., 2008; Parekh, 2002). Yaşamın şekillenmesinde en son ilave edici olarak görülen insanoğlu (Knight, 1964) ortaya koyduğu değişen, dönüşen ve kuşaktan kuşağa aktarılan kültür ile dünyanın şekillenmesinde dur durak bilmeyen bir etkiye sahiptir. Bu nedenle kültür, yaşam biçiminin hiyerarşik bir düzenini gösterir (Mitchell, 2000).

Süperimpoze (üst üste eklenerek devam eden) bir şekilde varlığını devam ettiren ve toplumsal hafızanın kesişim kümesini oluşturan kültür, fiziki çevrede (Getis vd., 2011) gelişir. Beşeri bilimlerde çok fazla irdelenen (Johnson vd., 2016; Mathewson, 1996) ve insanın yaşam alanı ve var olma nedeni olan mekân (Tanrikulu, 2018) üzerinde hayat bulan bu kavram, coğrafya ilmi içinde oldukça önem arz etmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2019). Dolayısıyla insan ve mekân üzerinde sentez yapan coğrafya birçok bilim dalından daha fazla avantajlara sahiptir (Özçağlar, 2003).

Daha öncesinde fiziki coğrafya ile gelişim gösteren coğrafya zamanla insan- çevre etkileşimine önem vermiş ve bu konular ile ön plana çıkmıştır (Doğanay, 1993). Kültür coğrafyası, kültürü oluşturan her duyguya odaklanır (Anderson, 2010) ve konuyu insan çevre ilişkisi içinde ele alır (Özey, 2014). Kültürel coğrafyanın önemli bir alt disiplin dalı olarak ortaya çıkmasını sağlayan ve kültürel coğrafyanın atası olarak kabul edilen Sauer (Schein, 2010) olgular arasındaki mekânsal ilişkilerden ortaya çıkan benzerlik ve farklılıkları oldukça önemsemiştir. Sauer'e göre mevcut coğrafi görünüm için geçmişi göz ardı etmemek ve dikkatle bakmak gerekmektedir (Arı, 2005). Kültürel incelemelere katkı sunan kültürel coğrafya (Emekli, 2006; Knox ve Marston, 2016) insana ve mekana anlam vermek için yerel, bölgesel ve küresel bakış açılarını bir araya getirmekte ve bütüncül bir misyon yüklenmektedir. Yeni kültürel coğrafyacılar göre peyzaj, tek başına insan-çevre arasındaki ilişkinin maddi bir sonucu olmayıp; esasında onun temsillerinin devamıdır (Arı, 2005).

Ölüm günlük yaşamın sona erdiği ve ebediliğin ortaya çıktığı mutlak bir olguyu ifade etmektedir (Baş, 2010). Tarihsel süreç içerisinde ölüm seremonisi farklı törenler ile icra edilmektedir (Mumford, 2007). Ölüm, adet ve törenleri de beraberinde getirmiştir (Çıblak, 2002). Ölüme dair çalışmalar birçok bilimin araştırma konusu (Albayrak ve Arıcı, 2007; Barışta, 2002; Cihan, 2005; Çoruhlu, 1997; Demir, 2012; Doğan, 2009; Ertan, 2012; Güngör, 1996; Hart vd., 1998; Hökelekli, 1991; Karamağararalı, 1992; Karaca, 2001; Mordeniz, 2014; Öksüz ve Kucak, 2018; Parin vd., 2012; Sağır, 2013; Talas, 2009; Tali, 2013; Zelinks, 2001) olurken, bu konu coğrafyacılar tarafından da işlenmiştir (Coşkun, 2015; Coşkun ve Kayserili, 2019; Kayserili, 2015; Öksüz, 2019; Zelinsky, 2007). Geçmişte şehrin göbeğinde olan mezarlıklar şehirleşme hareketleri ve şehirlerin büyümesi ile şehrin dışına itilmiştir. Ölüm olgusu göz ardı edilmeye, düşünülmemeye başlanmıştır.

Arapça'da felaketlere sabır ve tahammül gösterme olarak tanımlanan taziye, Türkçe'de yakını ölen kişiye başsağlığı dileme, üzüntüyü azaltacak sözler söyleme, yakını ölen kimseyi teselli etme anlamında kullanılmaktadır (Doğan, 2001; Strothann, 1997). Taziye ölenin sosyal, kültürel ve ekonomik sermayesine de gönderme yapmaktadır (Bourdieu, 1997).

Doğal peyzaj üzerinde değişiklik meydana getiren insan o toplumun kimliğini de oluşturmaktadır. Maddi ve manevi değerler ile sarılmış bir kültürel çevrede yaşayan insanoğlu

hayatın belli başlı mihenk alanlarında çeşitli ritüeller geliştirir. Taziye geleneği bu ritüellerden biridir. Anadolu coğrafyasında kültürel coğrafyanın derin izleri görülmektedir. Dini motifleri de içeren kültürel peyzajın mekâna yansımaları anlamında olan taziye evleri ülkemizin çoğunlukla Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde görülen bir şehrsel motiftir.

Toplumdaki modernize ile birlikte topyekûn meydana gelen değişim her şeyde olduğu ölüm ve sonrası faaliyetleri kapsayan taziye ritüelinde de değişikliğe nedene olmuştur. Şehirleşme hareketleri ile birlikte ortaya çıkan apartman hayatı (Öncü, 1999) geleneksel yaşam şeklini erozyona uğratmıştır. Taziye geleneği, şehirleşme döngüsü içerisinde “Taziye evlerini” türetmiştir. Böylece kültürel coğrafyanın mekânsal işleyişini ortaya koyan taziye evleri topoğrafyaya monte edilmiştir.

Ölüm karşısındaki çaresizliğe karşı, toplumsal dayanışmanın ve acıyı paylaşmanın en güzel örneklerinden bir olan taziye kültürü, Anadolu coğrafyasında yüzyıllardan beri var olan bir gelenektir. Birçok Anadolu şehri gibi inanç ve kültür zengini bir şehir olan Siirt de taziye geleneğini devam ettiren şehirlerdendir. Dolayısıyla şehirdeki taziye evleri kültürel coğrafya açısından önemini ortaya koyan birer nirengi noktası haline gelmiştir.

II. Amaç ve Yöntem

Çalışmanın amacı Siirt şehrindeki taziye evlerini kültürel coğrafya bakış açısıyla ele almaktır. Bu çıkış noktasından hareketle, çalışmada Siirt'teki taziye geleneği ve şehre özgü kimliği oluşturan taziye evlerinin coğrafi çevre ile bir bütün işleyişi üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda temel veri kaynaklarını gözlem ve anket çalışması oluşturmaktadır. Çalışma ile ilgili literatür incelemeleri yapılmış ve taziye evleri ile ilgilenen kişilerle (hayırseverler, belediyedeki yetkili kişiler, cami imamı vb.) görüşmeler yapıldıktan sonra anket çalışmasına geçilmiştir. Çalışmanın bu kısmı nicel araştırma tekniğine göre yapılmıştır. Çalışmada genel olarak Coşkun ve Kayserili (2019)'nin anket formu kullanılmıştır. Anket sonucunda elde edilen nicel veriler, belirlenen amaç doğrultusunda SPSS 22.0 paket programında çözümlenmiş, frekans değerleri hesaplanmış ve yorumlanmıştır. Ayrıca içerik analizi de kullanılmıştır. Anket çalışmasında katılımcıların bireysel özellikleri ile ilgili sorulara yer verilmiştir. Bunun yanında anlamlı çıkarımlar için her iki cinsiyete ait yeterli düzeyde katılımcının olmasına özen gösterilmiştir. Şehirdeki taziye evleri Siirt Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nün ilgili birimleri ile yapılan görüşmeler sonucunda tespit edilmiş, saha çalışmaları ile lokasyonları belirlenen taziye evleri haritalandırılmış ve böylece bu evlerin mekânsal dağılışı tespit edilmiştir.

III. Bulgular

A.Siirt'in Genel Özellikleri

Mezopotamya'nın bir şehrini anlatmak, dünyayı anlamaktır (Maclean, 2005). Mezopotamya ve Anadolu uygarlıklarının kesiştiği noktada kurulan Siirt'in tarihi M.Ö 200 yıllara dayanmaktadır. Siirt'te tarih Neolitik dönemden başlayıp Helenistik döneme kadar devam etmektedir (Siirt il Yıllığı, 1998). Siirt tarih boyunca Sami, Babil, Hurri, Mitanni, Urartu, Pers, İskender, Roma, Bizans, Emevi, Abbasi, Selçuklu, İlhanlı, Karakoyunlu, Akkoyunlu ve Safevilerin egemenliği altına girmiştir (Azimli, 2007; İnalçık, 2009; Kafalı ve Sekmen, 2010; Özgen ve Karadoğan, 2009; Türkiye Rehber Ansiklopedisi, t.y.: 209; Tuğlacı, 1984; Uzunçarşılı, 1988). Şehir Çaldıran Savaşı (1514) ile Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarına katılmıştır (Siirt Turizm Envanteri, 1991). Siirt 1923 yılında il statüsüne kavuşturulmuştur. (Babaoğlu ve Çelik 2018: 538; Demir, 2016: 18; Kümür 2014: 39; Özgen ve Karadoğan, 2009).

Araştırma sahası olan Siirt ili, 42° 54' ve 40° 59' kuzey paralelleri ve 38° 34' 37° 22' doğu meridyenleri arasında yer almaktadır (Siirt Belediyesi, 2019). Kuzeyde Bitlis, güneyde Mardin ve Şırnak, doğuda Hakkâri ve Van, batıda ise Batman ili ile komşudur (Şekil 1).

Şekil 1: Çalışma Alanının Lokasyon Haritası

Siirt ilinde merkez ilçe ile birlikte 7 ilçe bulunmaktadır. 2019 yılında nüfus bakımından Merkez İlçe (168.659), Kurtalan (60.180), Pervari (30.858), Baykan (25.275) ve Şirvan (22.117) ilçeleri il nüfusunun %92.9 tekabül etmektedir. (Tablo 1). İlin diğer ilçelerinden Erüh (18.931) ve Tillo'nun (4.260) toplam nüfusu ise il nüfusunun %7'lik bölümüne (23.191 kişi) denk gelmektedir (Tablo 1). 2019 yılı itibarıyla Siirt ilinde ortalama nüfus yoğunluğu 58 kişidir. Buna ek olarak Merkez İlçe (266) ve Kurtalan (74) ilçeleri kilometrekareye düşen kişi sayısının en yüksek olduğu ilçelerdir. İl ortalamalarının altında nüfus yoğunluğuna sahip ilçeler ise Baykan (52), Tillo (31), Şirvan (24), Pervari (19) ve Erüh (18)'tur (Tablo 1).

Tablo 1: Siirt İlinde Nüfus ve Nüfus Yoğunluğunun İlçeler Bazında Dağılımı (2019)

İlçe	Nüfus	Yüzölçümü (km ²)	Nüfus Yoğunluğu (kişi/km ²)
Merkez	168.659	633	266
Kurtalan	60.180	811	74
Pervari	30.858	1.651	19
Baykan	25.275	488	52
Şirvan	22.117	936	24
Erüh	18.931	1.061	18
Tillo	4.260	138	31

Toplam	330280	5717	58
---------------	--------	------	----

Kaynak: TÜİK, Siirt Bölge Müdürlüğü.

Siirt başta terör ve geçim sıkıntısı olmak üzere birçok nedenden dolayı sürekli göç veren bir şehirdir. 2015 yılında ülkemizde Siirt doğumlu kişi sayısı 745.320'tir. Bu nüfusun %37,6'sı Siirt ilinde ikamet ederken %62,4'ü Siirt dışında oturmaktadır. Siirt ili dışında yaşayan Siirtlilerin oranı Siirt ili nüfusunun yaklaşık iki katı kadardır (Alkan, 2017: 68). Bu durum şehirdeki göçün vehametini göstermektedir. 2016 yılı verilerine göre Türkiye'de en yüksek doğurganlık oranına sahip ilk üç ili Şanlıurfa (4,33), Ağrı (3,69) ve Siirt (3,46)'tir (TÜİK, 2020). Aynı yılın Türkiye kaba ölüm hızı ortalaması %5,3'tür. Bu oran Siirt için % 3,4'e tekabül etmektedir. Türkiye ölçeğinde bakılacak olursa Siirt'te kaba ölüm hızı oldukça düşüktür. Türkiye ortalamasının üstünde doğum ve ortalamanın altında kaba ölüm hızına sahip ilde nüfus artış hızının da Türkiye ortalamasının (%1,36) üstünde olması beklenmektedir. Fakat Siirt ilinde bu oranın (%0,72) Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasının nedeni ildeki net göç hızı (-13,22)'dir (TÜİK, 2020). Bu göç olgusu sosyal ve ekonomik problemleri de beraberinde getirmektedir.

Siirt şehri 168.659 nüfusu ile ilin en önemli idarî merkezi konumundadır. Şehrin 21 mahallesinde 2018 yılı toplam nüfusu 153.647 kişi kadardır. Şehirdeki Yeni (26.013), Bahçelievler (25.832), Kooperatif (21.091) ve Barış (20.552) mahalleleri nüfus büyüklükleri ile dikkat çekmektedirler (Tablo. 2).

Tablo.2: Siirt Şehrinde Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Mahalle Adı	Erkek	Kadın	Toplam	Mahalle Adı	Erkek	Kadın	Toplam
Afetevleri	4.519	4.642	9.161	Halenze	269	225	494
Alan	3.199	3.201	6.400	İnönü	595	591	1.186
Algül	1.878	1.492	3.370	Karakol	335	326	661
Bahçelievler	12.920	12.912	25.832	Kooperatif	11.539	9.552	21.091
Barış	10.921	9.631	20.552	Sakarya	813	836	1.649
Batı	564	496	1.060	Tınaztepe	1.097	1.039	2.136
Conkbayır	2.109	2.091	4.200	Ulus	2.591	2.517	5.108
Çal	2.870	2.727	5.597	Ülkü	350	359	709
Doğan	4.515	3.835	8.350	Veysel karani	4.089	2.488	6.577
Dumlupınar	1.721	1.780	3.501	Yeni	13.434	12.579	26.013
Toplam					80.328	73.319	153.647

Kaynak: Tük (Siirt Bölge Müdürlüğü), 2020.

B. Siirt'te Taziye Evlerinin Mekânsal Görünümü

Dünya nüfusunun yarıdan fazlası açık kültür havzası şeklinde tanımlanabilen şehirlerde yaşamaktadır. Her şehrin kendine has bir anlam dünyası vardır (Çildam, Y., 2019a: 2015). Hayatın dinamiklerinde var olan değişim (Çildam, Y., 2019b: 1453) bu anlam dünyasını etkilemektedir. Şehirleşme hareketleri ile birlikte şehirlerde zamanla apartman kültürü yaygınlaşmıştır. Böylece avlulu, tek katlı, geniş meskenlerin yerini çekirdek ailelerin ihtiyacını karşılayacak küçük apartman daireleri almıştır. Buna karşılık toplumlardaki manevi değişim bu fiziki değişim kadar hızlı olmamıştır. Siirt şehri de bir yandan şehirleşmenin getirdiği apartman kültürünü benimsemiş, diğer yandan da kodlarında var olan taziye kültürünü devam ettirmiştir. Fakat yeni meskenler bu kültürün devam ettirilmesinde büyük sıkıntılara neden olmuştur. Taziye geleneğinin devam etmesi ile oluşan sıkıntıların önüne geçmek için şehirde taziye evleri bir zorunluluk halini almıştır.

Yapılan saha çalışmalarında Siirt şehrinde incelenen 21 taziye evi haritalandırılmıştır. Şehirdeki taziye evleri 20 mahallenin 14'ünde yer almakta olup, bunların %28,6'sı Yeni ve Barış

mahallelerindedir (Tablo 3). Bu mahalleleri ikişer taziye evi ile Afetevler, Batı ve Çal mahalleleri takip etmektedir. Kooperatif, V.Karani, Alan, Conkbayır, Ulus, Tınaztepe, Sakarya ve Ülkü mahallelerinde ise birer taziye evi bulunmaktadır. Eski Siirt olarak tanımlanan Ulu Cami tarafındaki eski mahallelerde (Algül, Karakol vb.) taziye evleri bulunmamaktadır (Şekil 2). Daha çok merkezi mahallelerdeki taziye evleri kullanılmaktadır. Ulaşılabilirlik bu noktada önemlidir.

Tablo 3: Siirt Şehrindeki Taziye Evlerinin Mahalle Bazında Dağılışı (2019)

Mahalle Adı	Taziye evi s.	Yüzde (%)	Mahalle Adı	Taziye evi s.	Yüzde (%)
Yeni	3	14,3	Tınaztepe	1	4,8
Barış	3	14,3	Sakarya	1	4,8
Afetevler	2	9,5	Ülkü	1	4,8
Batı	2	9,5	Karakol	-	-
Çal	2	9,5	Dumlupınar	-	-
Bahçelievler	1	4,8	Algül	-	-
Kooperatif	1	4,8	Doğan	-	-
V.Karani	1	4,8	Halenze	-	-
Alan	1	4,8	İnönü	-	-
Conkbayır	1	4,8			
Ulus	1	4,8	Toplam	21	100

Kaynak: Siirt Belediyesi, Park ve Bahçeler Birimi'nden alınmıştır (2020).

Şehirdeki taziye evlerinin en belirgin özelliği geniş bir alana yayılmış olmasıdır. Bu evler çoğunlukla belediye, müftülük, sivil toplum kuruluşları ve hayırseverler tarafından yaptırılmıştır (Fotoğraf 1,2). Camilere yapışık veya cami bahçelerinde yapılanlar olduğu gibi mahallenin herkesin kolaylıkla erişebileceği alanlarına da bu evlerin yapıldığı görülmektedir. İncelenen 21 taziye evinden altı¹ tanesi cami müstemilatı tarafından yaptırılmıştır (Fotoğraf 1).

¹ Yeni mahalle camisi taziye evi, Çarşı camii taziye evi, Ethem Bilim Cami yanı taziye evi, Ensar Cami taziye evi, Barış mahallesi 137 sok. Cami yanı taziye evi, Halit Bin velid camisi yanı Ahmet Hakim Taziye evi.

Şekil 2. Siirt Şehrindeki Taziye Evlerinin Mahallelere Göre Dağılışı (2020).

Fotoğraf 1: Şehirde Cami Bahçesinde ve Yakınında Yer Alan Taziye Evlerinden Örnekler

1.a,b,c: Ahmet Hâkim Taziye Evi: Halid Bin Velit Camisi (Yeni mahalle) ; 2: Ensar Cami Taziye Evi: Ensar Camisi (Bahçelievler).

1a

1b

2

Fotoğraf 2: Ahmet Özkılıç Taziye Evi [1a,b] (Tınaztepe Mahallesi) ve Limak Taziye Evi [2] (Barış Mahallesi).

Taziye evlerindeki iç mekân özelliklerine bakıldığında ferahlık ve sadelik ilk bakışta göze çarpan özelliklerdir (Fotoğraf 3). Taziye evleri genelde 100-150 kişiyi alabilecek büyük salonlardan oluşmaktadır. Sandalyelerin herkesin birbirini görebilecek ve dualara eşlik edebilecek şekilde sıralandığı görülmektedir.

Fotoğraf 3: [1a,b; 2a,2b; 3; 4] İç Dizaynı Sade Olan Taziye Evlerinde Masa ve Sandalyeler Çoğunluktur.

Taziye evlerinin tümünde mutfak bölümü bulunmaktadır (Fotoğraf 4). Çay, yemek ikramlarının yapıldığı mutfak bölümü taziye evlerinin en önemli eklentisi olarak göze çarpmaktadır. Buzdolabı, bulaşık makinası, tabak, çay ocağı, bardak vb. mutfak araç-gereçleri genelde hayırseverler tarafından alınmaktadır. Çok sıcak olan yaz aylarında çoğu taziye evlerinde klimaların olmayışı çok önemli bir eksiklik olarak görülmektedir. Taziye evlerinde duvarların boş bırakılmadığı, bu duvarların taziye evinin ruhuna ve bu ambiyansa uygun ahiret inancını ve ölümü hatırlatan yazı ve tablolar ile süslediği görülmektedir (Fotoğraf 5).

Fotoğraf 4: Çeşitli Taziye Evlerinden Farklı Mutfak Örnekleri [1,b].

Fotoğraf 5: Farklı Taziye Evlerinin Duvarlarında, Ebedi Hayatı Anlatan Tablo ve Yazılar [1,2,3,4].

C. Siirt'teki Taziye Evlerinin Mekânsal Etkileri

Siirt şehrinde bulunan taziye evlerinin mekânsal etkilerini tespit etmek amacıyla uygulanan anket çalışmasında katılımcılara bireysel özellikleri ile ilgili çeşitli sorular sorulmuştur. Bu bağlamda katılımcıların yaş gruplarına bakıldığında 18 ile 65 yaş arasında bir grafik göze çarpmaktadır (Tablo 4). Katılımcıların %46,6'sının 18-30 yaş, %26,7'sinin 31- 49 yaş, %20'sinin 50-64 yaş ve % 6,7'lik kısmının ise 65 yaş üzerinde olduğu görülmektedir (Tablo 4). Buna göre 18-50 yaş dilimindeki katılımcıların oranı %99'dur. Başka bir deyiş ile katılımcılar ezici çoğunlukla genç ve yetişkinlerden oluşmaktadır.

Tablo 4: Siirt Şehrinde Katılımcıların Yaş Dilimlerine Göre Dağılışı

Yaş Dilimi	Sayı (f)	Yüzde (%)
18-30	63	46,6
31-49	36	26,7
50-64	27	20,0
65+	9	6,7
Toplam	135	100,0

Katılımcıların cinsiyet dağılımına bakıldığında %53,3'lük kısmını (72 kişi) erkekler, %46,7'lik bölümünü (63 kişi) ise kadınlar oluşturmaktadır. Bu durum her iki cinsiyete ait yeterli düzeyde katılımcının olduğunu göstermektedir (Tablo 5).

Tablo 5: Siirt Şehrinde Katılımcıların Cinsiyet Gruplarına Göre Dağılımı.

Cinsiyet	Sayı (f)	Yüzde (%)
Erkek	72	53,3
Kadın	63	46,7
Toplam	135	100,0

Katılımcıların Siirt şehrindeki yaşam sürelerinin dağılımına bakıldığında; 45 kişinin (%33,3) 0-4 yıl, 18 kişinin (%13,3) 5-9 yıl ve 72 kişinin ise (%53,3) 10 yıldan daha uzun süredir Siirt'te ikamet ettiği görülmektedir (Tablo 6). Bir başka deyişle katılımcıların yarısından fazlası (%66,6) 5 yıldan uzun süredir Siirt'te yaşamaktadır (Tablo 6). Dolayısıyla katılımcıların büyük çoğunluğu uzun süredir şehirde ikamet ettiği için mevcut taziye kültürü hakkında da yeterli bilgiye sahiptirler.

Tablo 6: Katılımcıların Siirt Şehrinde Yaşam Sürelerinin Yıllara Göre Dağılımı.

Yaşam Süresi	Sayı (f)	Yüzde (%)
0-4 yıl	45	33,3
5-9 yıl	18	13,3
10+ yıl	72	53,3
Toplam	135	100,0

Ankete katılan katılımcıların %91,9'u (124 kişi) yaşadığı yerde taziye evi olduğunu, %8,1'i ise yaşadığı yerde taziye evinin olmadığını belirtmiştir (Tablo 7). Bundan hareketle katılımcıların sağlıklı tespitler yapacağı düşünülmektedir.

Tablo 7: Katılımcıların İkamet Ettikleri Yerde Taziye Evi Olup Olmama Durumu

Taziye Evi	Sayı (f)	Yüzde (%)
var	124	91,9
yok	11	8,1
Toplam	135	100,0

Taziye evleri ile ilgili sorulara bakıldığında; “Yaşadığınız yerde taziye evi kimler tarafından yaptırılmıştır?” şeklindeki soruya katılımcıların %48,9'u (66 kişi) hayırseverler, %36,3'ü (49 kişi) belediyeler ve %14,8'i (20 kişi) ise diğerleri şeklinde cevap vermişlerdir (Tablo 8). Yapılan saha gözlemlerinde de aynı sonuca ulaşılmıştır. Bu anlamda taziye evlerinin yapımında hayırseverlerin ve belediyelerin katkıları yadsınamaz. Katılımcıların “Yaşadığınız yerde taziye kaç gün sürer?” şeklindeki soruya %84,4'lük kısım (114 kişi) üç gün, %5,2'lik kısımlar (7+7+7 kişi)

ise beş gün, bir hafta ve diğer cevaplarını vermişlerdir (Tablo 8). Bu durum taziyelerin çoğunlukla 3 gün sürdüğünü göstermektedir. Geçmişte Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde 15-20 güne yakın süren taziye geleneğinde yeni şehir hayatının dayatmasıyla oldukça kısalma olduğu görülmektedir. “Yaşadığınız yerde taziye evlerini sadece erkekler mi kullanmaktadır?” sorusuna %60,0 (81 kişi) evet, %37,8 (51 kişi) ise hayır cevabını verilmiştir (Tablo 8). Bu sonuç Siirt şehrinde taziye evlerinin çoğunlukla erkekler hizmet ettiğini göstermektedir. “Yaşadığınız yerde kadınlar taziye görevini nerede ifa etmektedirler?” şeklindeki soruya 98 kişi (% 72,6) cenaze evinde, 22 kişi (%16,3) başka bir taziye evinde, 15 kişi (%11,1) ise diğer cevaplarını vermişlerdir (Tablo 8). Bu durum kadınların taziye evlerinde cenaze evinde kabul ettiklerini göstermektedir. Katılımcılara yöneltilen “Yaşadığınız yerde taziye evlerinde misafirlere neler ikram edilir?” sorusuna %2,2’si su (3 kişi), %33,3’ü (45 kişi) çay/şeker/su, %63,7’si (86 kişi) su/çay/ yemek ve %0,7’si (1 kişi) ise diğer şeklinde cevap vermiştir (Tablo 8). Şehirde taziye evlerinde taziye sahipleri tarafından bir öğün yemek dağıtılmaktadır. Belediye tarafından ise taziye sahiplerine su, şeker ve çay yardımı yapılmaktadır. Katılımcıların “Taziye sahiplerinin, taziye için gelenlere yemek ikramında bulunmalarını doğru buluyor musunuz?” sorusuna karşılık 59 kişinin (%43,7) hayır, 45 kişinin (%33,3) evet ve 31 kişinin (%23) ise kısmen cevabını verdiği görülmektedir (Tablo 8). Bu durum acısını yaşayan taziye sahiplerinin ekstra bir külfet altına girdiğini göstermektedir.

“Taziye evleri toplumsal ihtiyaçları karşılayabilen bir mekân mıdır?” sorusunu 89 kişi (%65,9) evet, 21 kişi (%15,6) hayır ve 25 kişi (%18,5) ise kısmen şeklinde cevaplamıştır (Tablo 8). Ortaya çıkan sonuç bu evlerin şehir için temel bir ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Ayrıca cenaze evlerinde misafirler ağırlandığında bütün yük (yemek, çay servisi, bulaşıkların yıkanması vb.) kadınların omuzlarına binmektedir. Taziye evleri bu anlamda kadınların yükünü oldukça hafifletmiştir. “Geçici taziye çadırları taziye evi eksikliğini giderebilmekte midir?” sorusuna yönelik olarak katılımcıların % 33’ü evet, %32,7’si (44 kişi) hayır ve %34’ü (46 kişi) kısmen şeklinde soruyu cevaplamıştır (Tablo 8). Katılımcıların cevapları şehirdeki geçici çadırların bir nebze de olsa bu konudaki boşluğu doldurduğunu göstermektedir. Katılımcılara yöneltilen “Oturduğunuz ev taziye için gelen misafirleri ağırlayabilecek kapasiteye sahip midir?” sorusunu 97 kişi (%71,8) hayır, 17 kişi (%12,6) evet, 21 kişi (%15,6) ise kısmen şeklinde cevaplamıştır (Tablo 8). Bu durum halen aile bağlarının kuvvetli olduğu, geniş aile kavramının yaşatıldığı ve aşiret geleneğinin devam ettiği Siirt şehrinde şehirleşmenin etkisiyle ortaya çıkan apartman hayatının bu yükü kaldırmaya muktedir olmadığını göstermektedir.

Tablo 8: Taziye Evleri İle İlgili Sorulara İlişkin Katılımcı Görüşlerinin Dağılışı

Soru		Belediyeler		Verilen cevaplar		Diğer		Toplam	
Yaşadığınız yerdeki taziye evi kimler tarafından yaptırılmıştır?		(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
		49	36,3	66	48,9	20	14,8	135	100,0
Yaşadığınız yerde taziye kaç gün sürer ?	Üç gün	Beş gün		Bir hafta		Diğer		Toplam	
	(f) (%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
	114 84,4	7	5,2	7	5,2	7	5,2	135	100,0
Yaşadığınız yerde taziye evleri sadece erkekler mi kullanmaktadır?		Evet		Hayır		Bilmiyorum		Toplam	
		(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
		81	60,0	51	37,8	3	2,2	135	100
Yaşadığınız yerde kadınlar taziye görevini nerede ifa etmektedirler?		Cenaze Evinde		Başka Bir Taziye Evinde		Diğer		Toplam	

	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
	98	72,6	22	16,3	15	11,1	135	100,0
Taziye sahiplerinin, taziye için gelenlere yemek ikramında bulunmalarını doğru buluyor musunuz?	Evet		Hayır		Kısmen		Toplam	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
	45	33,3	59	43,7	31	23,0	135	100
Taziye evlerinde misafirlere neler ikram edilir?	Çay/Şeker/Su		Su/Çay/Yemek		Diğer		Toplam	
su	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
	3	2,2	45	33,3	86	63,7	1	0,7
	135	100,0						
Taziye evleri toplumsal ihtiyaçları karşılayabilen bir mekân mıdır?	Evet		Hayır		Kısmen		Toplam	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
	89	65,9	21	15,6	25	18,5	135	100,0
Geçici taziye çadırları taziye evi eksikliğini giderebilmekte midir?	Evet		Hayır		Kısmen		Toplam	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
	45	33,3	44	32,7	46	34	135	100,0
Oturduğunuz ev taziye için gelen misafirleri ağırlayabilecek kapasiteye sahip midir?	Evet		Hayır		Kısmen		Toplam	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
	17	12,6	97	71,8	21	15,6	135	100,0
Taziye evlerine bakılarak Toplumsal Yapıda Oluşan Değişmeler Anlaşıyor mu?	Evet		Hayır		Kısmen		Toplam	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
	101	74,8	34	25,2	135	100,0		
Taziye evleri, ölenin yakınlarına ekonomik yükümlülükler getirir mi?	Evet		Hayır		Kısmen		Toplam	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
	93	68,9	42	31,1	135	100,0		

“Taziye evlerine bakılarak Toplumsal Yapıda Oluşan Değişmeler Anlaşıyor mu?” şeklindeki soruya %74,8 oranında (101 kişi) evet ve %25,2 oranında (34 kişi) hayır cevabı verilmiştir (Tablo 8). Bu sonuçtan da anlaşılacağı üzere apartmanlaşmanın yoğun olmadığı dönemlerde evler tek katlı ve bahçeliydi. Dolayısıyla taziyeler ev ve eklentilerinde kabul edilmekteydi. Fakat şehirleşmenin getirdiği apartman hayatı, halen geleneksel aile yapısının devam ettiği Siirt şehrinde taziyelerdeki kalabalığı kaldıramamış ve taziye evlerinin ortaya çıkmasını elzem hale getirmiştir. “Taziye evleri, ölenin yakınlarına ekonomik yükümlülükler getirir mi?” şeklindeki soruya 93 kişi (%68,9) evet, 42 kişi (%31,1) hayır cevabı verirken, 21 kişi ise (%15,6) kısmen cevabını vermiştir. Dolayısıyla acısı çok taze olan ailelerin gelen misafirleri ağırlamak için maddi anlamda problem yaşadıkları görülmektedir.

Doğası gereği zengin nitel veriler sunan açık uçlu sorular (yapılandırılmamış) yardımıyla Siirt şehrindeki taziye evlerinin mevcut sorunları tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların %66,6’sı (90 kişi) “evet” cevabını vererek taziye evlerinde çeşitli sorunların olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında % 18,5’i (25 kişi) herhangi bir sorun olmadığını ve %14,9’u (20

kişi) ise bu soruya cevap vermeyerek sessiz kalmayı tercih etmiştir (Tablo 9). Katılımcıların çok büyük bir oranının taziye evlerinde çeşitli sorunlar olduğu yönünde tespitte bulunmaları halkın bu mekânlar ile ne kadar yakından ilgili olduğunu göstermektedir.

Tablo 9: Taziye Evlerindeki Sorunlarla İlgili Katılımcı Görüşleri

Katılımcı görüşleri	Sayı (f)	Yüzde (%)
Sorun vardır (Evet)	90	66,6
Sorun yoktur (Hayır)	25	18,5
Cevap vermeyenler	20	14,9
Toplam	135	100

Katılımcıların taziye evlerinde gördükleri sorunlar ana hatları ile gruplandırıldığında “Taziye evlerinin yüzölçümlerinden dolayı kapasitelerinin sınırlı olması” 33 kişi (%24,4), “Taziye evlerinde kadınlara ayrılan herhangi bir bölümün olmaması” 23 kişi (%17), “Taziye evlerinde ısıtma ve soğutma sayaç ücretlerinin diyanet ve belediyeler tarafından ödenmemesi” 18 kişi (%13,3), “Taziye evlerinde hijyen problemlerinin yaşanması” 9 kişi (%6,7), “Taziye evlerinde taziye gelenlerin duyarsız davranışları (Taziye evlerinde gereğinden fazla kalınp, gürültü kirliliğinin yaşanması ve gereksiz konuşmaların yapılması)” 8 kişi (%5,9), “Taziye evlerindeki araç-gereçlerin yetersiz olması” 14 kişi (%10,4), “Taziye evleri ile ilgilenen belirli kişilerin olmaması” 9 kişi (%6,7), “Park yerlerinin kısıtlı olması” 10 kişi (%7,5), “Bazı taziye evlerinin atıl durumda olup, kullanılmaması” 4 kişi (%2,9), “Taziye evlerinde okunan Kuran’ı Kerim ve mevlit için bu görevi eda edenlere ücret ödenmesi” 5 kişi (%3,7), “Diğer sorunlar” 2 kişi (%1,5) şeklinde alt başlıklar ortaya çıkmıştır (Tablo 10).

Tablo 10: Taziye Evlerindeki Sorunlara Yönelik Katılımcı Görüşleri

Görüşler	Sayı (f)	Yüzde (%)	Görüşler	Sayı (f)	Yüzde (%)
Taziye evlerinin yüzölçümlerinden dolayı kapasitelerinin sınırlı olması	33	24,4	Taziye evleri ile ilgilenen belirli kişilerin olmaması	9	6,7
Taziye evlerinde kadınlara ayrılan herhangi bir bölümün olmaması	23	17	Park yerlerinin kısıtlı olması	10	7,5
Taziye evlerinde ısıtma ve soğutma sayaç ücretlerinin diyanet ve belediyeler tarafından ödenmemesi	18	13,3	Bazı taziye evlerinin atıl durumda olup, kullanılmaması	4	2,9
Taziye evlerinde hijyen problemlerinin yaşanması	9	6,7	Taziye evlerinde okunan Kuran’ı Kerim ve mevlit için bu görevi eda edenlere ücret ödenmesi	5	3,7
Taziye gelenlerin duyarsız davranışları (Taziye evlerinde gereğinden fazla kalınp, gürültü kirliliğinin yaşanması ve gereksiz konuşmaların yapılması)	8	5,9	Diğer Sorunlar	2	1,5
Taziye evlerindeki araç-gereçlerin yetersiz olması	14	10,4	Toplam	135	100,0

Dini duygular üzerine inşa edilmiş sosyal yapılardan olan taziye evlerinin, Siirt şehri için ne kadar önem arz ettiği ve toplumun bu konudaki refleksinin ne kadar güçlü olduğu yukarıdaki tablodan anlaşılmaktadır. Hatta katılımcı kodları ile birlikte verilen cevaplara bakılacak olursa;

“Belediyenin ya da diyanetin maddi olarak yardım etmesi gerekir” (6 nolu katılımcı).

“Teziyelerde gereksiz konuşmaların yapılması” (69 nolu katılımcı).

“Bizim taziye evi köylülerin ortaklaşa yaptıkları bir yapı olduğu için yemek yapan, soğuma ve ısınma ile ilgilenen kişiler sürekli değişmektedir. Bu durum çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir. Bu nedenle devlet ve yardımseverlerin bize destek çıkması gerekmektedir.”(68 nolu katılımcı).

“Bazı taziye evleri çadır şeklinde olduğu için ısıtma ve soğutma problemi yaşanmaktadır.” (67 nolu katılımcı).

“Taziye evlerinin yetersizliğinden dolayı gelen misafirlerin başka evde ağırlanması.”(65 nolu katılımcı).

“Bazen taziye evlerindeki sosyal ortam taziyeden çok artık kahvehaneye dönüyor. Kapı önlerinde gülmeler şakalaşmalar taziye sahipleri tarafından acı ile karşılanmaktadır. Taziyeye gelenlerin bu anlamda daha duyarlı olmaları gerekmektedir.” (66 nolu katılımcı).

“Taziye evlerinin var olması ancak kullanıma açılmaması” (64 nolu katılımcı).

“Taziye geleneği, günümüzde taziye sahiplerine çok fazla ekonomik yükümlülükler getirmektedir (61 nolu katılımcı).

“Taziye evlerinde oturma yerlerinin eksikliği” (59 nolu katılımcı).

“Din görevlilerinin para ile değil Allah rızası için taziye evi ile ilgilenmesi gerekir. Kuran ve duayı parasız okumalıdır.”(24 nolu katılımcı).

“Taziye evlerinin sadece erkekler tarafından kullanılması, yeterince temiz olmamaları (18 nolu katılımcı).

“Taziye evleri temiz değil. Kışın ısınma sorunu var. Taziye evlerinin sayısı az. Kapasiteleri yetersiz.” (17 nolu katılımcı).

“Taziye evlerinde kalabalık çok ve gürültü çok fazla.” (10 nolu katılımcı) bu konudaki hassasiyet daha net ortaya çıkmaktadır. Taziye evlerinden beklentilerin çok olması bunların aktif birer toplumsal mekân olmalarından ve yoğun şekilde kullanılmalarından kaynaklanmaktadır.

IV. Sonuç ve Öneriler

Zaman içinde toplumların ölümüne yüklediği anlamlar coğrafi mekânda kendini farklı şekilde hissettirmektedir. Daha çok Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yaygın olan taziye evleri acıların kurumsal bir yapı şeklinde paylaşıldığı alanlardır. Siirt şehrinde taziye olgusu dini, sosyal, insani ve ekonomik boyutları olan bir gelenektir. Şehirdeki taziye evlerinin önemli bir işleve hizmet ettiği, diğer bir deyişle tamamen toplumsal ihtiyaçtan doğduğu görülmektedir. Yas kültürünün yaşatılması konusunda öncülük eden bu yapılar Siirt şehrinde mekânsal yapıda yerini almıştır.

Taziye evleri, taziye sahipleri için kolaylık sağlayan pratik mekânlar olurken, taziyeye gelen vatandaşlarda da dayanışma ruhunu canlı tutmaktadır. Şehirde bulunan taziye evleri genel bir yayılım göstermektedir. Şehirde incelenen 21 adet taziye evinin Yeni ve Barış mahallelerinde üçer tane, diğer 14 mahalleye ise birer ikişer dağıldığı görülmektedir. Karakol, Dumlupınar, Algül,

Doğan, Halenze ve İnönü mahallelerinde ise taziye evleri bulunmamaktadır. Bu mahallelerin büyük çoğunluğu eski Siirt olarak adlandırılan Ulu Cami tarafındaki mahalleleri kapsamaktadır.

Şehirleşmenin ortaya çıkardığı apartman hayatı taziye geleneğini sürdürülemez hale getirdiğinden (Geniş aile, feodal yapı vb.), şehir yaşamındaki bu sorunu ortadan kaldırmak için taziye evleri ortaya çıkmıştır. Şehirdeki taziye evleri 100-150 kişi kapasitelidirler. Bu yapılar salon, mutfak, lavabo gibi bölümlerden oluşmaktadır. Salonda masa ve sandalyelerin hocayı görecektir şekilde dizayn edildiği görülmektedir. Duvarlarda ölümü hatırlatan dua ve hadisler asılmıştır. Siirt şehrinde taziye evleri genelde 3 gün sürmektedir. Bu süre zarfında belediye şeker, çay ve su yardımıyla bulunmaktadır.

Şehirde yaşamı kolaylaştıran taziye evlerinde bazı sorunlar mevcuttur: Kadınlara ayrılan alanların olmayışı, masa-sandalye eksikliği, aşırı kalabalıklar, yemek ikramlarının külfetli olması, hijyen açısından sıkıntı yaşanması, soğutma ve ısıtmanın yeterli olmayışı vb. Cenaze işlemleri ile birebir ilgilenen belediyelerin taziye geleneğinin devamı niteliğindeki taziye evlerinin sorunlarının çözümü için bazı adımlar atması oldukça önemlidir. Taziye evi yapılırken bu evlere sahip olmayan mahallelere öncelik verilmesi gerekmektedir. Taziye evleri eril bir özellik gösterdiği için aile olarak taziye evine gidilememektedir. Bu durumun kadınların lehine dönüştürülmesi anlamına gelen eklemelerin yapılması yerinde bir karar olacak ve bu evlerin fonksiyonelliğini artıracaktır. Kadınlar taziye evlerinde daha fazla kalmakta ve yapılacak işlere daha çok yardımcı olmaktadır. Şehirdeki taziye evlerinin kapasite olarak yeterli olmadığı görülmektedir. Siirt'te mevsim ılıman geçtiği için çadırlar bu anlamda bir alternatif olmaktadır. Genelde üç gün süren taziye geleneğinde taziye evlerinde birer öğün yemek verilmektedir. Taziye yemeği taziye sahiplerinin belini bükmektedir. Maddi durumu iyi olmayan cenaze sahiplerinin borçlanmasına neden olmaktadır. Eskiden taziyesi olan aileye yemek yapıp götürülürken zaman içinde taziye sahibinin yemek vermesi şeklindeki yanlış uygulamalara gidilmesi oldukça üzücüdür. Belediye tarafından yapılan taziye evlerinin elektrik faturalarını belediye, cami müstemilatı tarafından yapılan taziye evlerinin aydınlatma giderleri diyanet tarafından ödenmektedir. Fakat soğutma ve ısıtma giderleri taziye sahipleri tarafından karşılanmaktadır.

Taziye evlerinin yapımı konusunda arsa bağışı veya maddi bağış yapan hayırseverlerin desteği oldukça önemlidir. Bu durumda bazen lokasyon göz ardı edilmektedir. Bu evlerin iki mahallenin kesişme noktalarında yapılması iyi olur. Taziye geleneği zaman içinde amacı dışında kullanılmaya başlandı. Birer ticarethaneye dönüşme ihtimali olan taziye evleri için gerekli önlemlerin alınıp, böylesine önemli geleneğimizin yozlaşmasına izin verilmemelidir. Taziye evlerinin giderleri için valilik bünyesinde il genel meclisinin bir bütçe ayrıma gitmesi faydalı olacaktır.

Şehirde başta belediyeler olmak üzere sivil toplum kuruluşları, cami müstemilatı (Camilere ve Kur'an Kurslarına yapışık veya bunların yakınlarında) ve hayırseverler tarafından yaptırılan taziye evleri, şehir halkının sıkça bir araya geldiği mekânların başında gelmektedir. Mahalle camilerinin arsasına kurulan taziye evleri bazen sosyal tesis (Çocuklara Kur'an öğretilmesi) olarak da kullanılmaktadır. Toplumun önemli bir ihtiyacını karşılayan, birer milli servet ve sosyal tesis olan taziye evlerinde dönüşüm yapmak gerekmektedir. Taziye evleri sadece taziye olunca kullanılan mekânlar olmaktan çıkarılıp, yeni konseptler ile aktif halde kullanılmalıdır. Taziye evlerine okuma salonları da eklenerek "Taziye ve Kültür Salonu" adı altında faaliyet göstermesi taziye dışında boş kalan taziye evlerini daha anlamlı hale getirecektir. Burada hem acılar paylaşılıp, azaltılacak; hem de okuma salonları sayesinde insanlar yeniden yaşama döndürülecek, özellikle çocuklar ve gençler okuyacak, idrak ve muhakeme düzeylerini artırarak aydınlanacaklardır. Manevi kalkınma anlamına gelen böyle bir uygulama bu evleri daha da anlamlı hale getirecektir.

Kaynakça

- Albayrak, A. & Arıcı, İ. (2007). Elazığ'da taziye geleneği. *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12, 2, 33-44.
- Alkan, A. (2017). Siirt ilinin nüfus gelişimi, yapısı ve dağılışı. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22, 37, 53-82. <https://doi.org/10.17295/ataunidcd.281773>
- Anderson, J. (2010). *Understanding cultural geography*. Routledge.
- Arı, Y. (2005). Amerikan kültürel coğrafyasında peyzaj kavramı. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10(13), 311-340.
- Arı, Y. (2005). 20. Yüzyılda Amerikan Coğrafyasının Gelişimi. Y. Arı (Ed). *20. Yüzyılda Amerikan Coğrafyası: Genel Bir Değerlendirme* içinde (ss. 3-19). Çizgi Kitabevi.
- Aries, P. (1991). *Batılının ölüm karşısındaki tavırları*. Gece Yayınları.
- Azimli, M. (2007). İlk Fethinden Osmanlı'ya Siirt'in Siyasi Tarihi. M. Bilen, A. Erkol, A. Adak, V. Gürhan, D. Temiz (Ed.). *Uluslararası Siirt Sempozyumu (19-20-21 Eylül) (ss.127-132)*, İzmir.
- Babaoğlu, R. & Çelik, A.(2018). Cumhuriyet idaresine geçiş sürecinde Siirt'te demografik göstergeler. *Tarih Okulu Dergisi*, 11, XXXIV, 529-563. <https://doi.org/10.14225/joh1285>
- Baş, M. K. (2010). Sezai Karakoç şiirinde ölüm/death in Sezai Karakoc's poetry. *Turkish Studies*,1221, 774-818. DOI Number: 10.7827. <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.1221>
- Bourdieu, P. (1997). *Toplumbilim Sorunları*. (Işık Ergüden, Çev.). Kesit Yayınları.
- Barişta, Ö. (2002). Göynük Akşemsettin Türbesi Haziresindeki Bitkisel Bezemeli Kadın Mezar Taşları. *VI. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı Sonuçları ve Sanat Tarihi Sempozyumu (8-10 Nisan) Bildiriler* (ss.123-136), Kayseri, <https://doi.org/10.29135/std.321692>
- Cihan, A. (2005). Diyarbakır'da ölüm sonrasında gerçekleştirilen taziye geleneği ve seremoniler. *Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı*, 7, 205-216.
- Coşkun, O. (2015). An Example to the Spatial Reflections of Cultural Elements: Condolence Houses in Erzurum [Özet Bildiri]. *Association of american geographers annual meeting (21-25 march)*, Chicago: USA.
- Coşkun, O. & Kayserili, A. (2015). Köklü bir kültürün uzantısı olarak Ağrı'da taziye evleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (3), 1109-1130. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.322058>
- Çıblak, N. (2002). Anadolu'da ölüm sonrası mezarlıklar çevresinde oluşan inanç ve pratikler. *Türk Kültürü*, XL, 474, 605-614.
- Çıldam, Y., S. (2019a). Kentsel kimlik öğelerinden belediye logolarının coğrafi analizi: Siirt örneği. Murat Yılmaz ve Mehmet Nuri Çınarcı (Eds), *Dil, Tarih ve Coğrafya Alanında Güncel Çalışmalar* içinde (s.214-243). Lambert Academic Publishing.
- Çıldam, Y., S. (2019b). Toponomi (yer adları) açısından Siirt'te mahalle adları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (4), 1443-1458.
- Çoruhlu, T. (1997). Eyüp Sultan ve Çevresindeki Hazirelerde Bulunan Hançerli Lahitler ve Taş Sandukalar. Tarihi, kültürü ve sanatıyla 1. eyüp sultan sempozyumu tebliğler (ss.43-5), İstanbul.
- Demir, A. (2012). *Diyarbakır'da taziye geleneği*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Dicle Üniversitesi.
- Demir, Ş. (2016). *Cumhuriyet döneminde Siirt*. Düzey Yayınevi.

- Doğan, D. M. (2001). *Büyük Türkçe Sözlük*. Gerçek Hayat Yayınları.
- Doğan, B. (2009). *Edirne gazi mihal camisi haziresi'ndeki mezar taşları*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Trakya Üniversitesi. <https://doi.org/10.33207/trkede.493496>
- Ertan, M. H. (2012). Sosyolojik açıdan Batman ve yöresindeki taziye geleneği ve bu geleneğin Anadolu taziye kültürü ile karşılaştırılması. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1, 1, 949-962. <https://doi.org/10.29133/yyutbd.511801>
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, kültür ve turizm: kültürel turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 15, 51-59. https://doi.org/10.1501/dtcfder_00000000539
- Getis, A., Bjelland, D. M. & Getis, V. (2011). *Introduction to geography*. Mc Graw-Hill Education.
- Güngör, H. (1996). Kayseri ve çevresinde bazı mezar taşlar. *Tarih Dünyası Tarih Dergisi*, 31-33.
- Gunay, V. D. (2016). *Kültür bilime giriş*. Papatya Bilim Üniversite Yayıncılık.
- Güvenç, B. (1994). *İnsan ve kültür*. Remzi Kitabevi.
- Hart, B., Sainsbury, P. & ve Short, S. (1998). Whose dying? A sociological critique of the good death. *Mortality*, 3, 1, 65-77. <https://doi.org/10.1080/713685884>
- Haviland, W. A., Prins, H. E. L., Walrath, D. & McBride, B. (2008). *Kültürel antropoloji*. (İ. D. E. Sarioğlu, Çev.). Kaknüs.
- Hökelekli, H. (1991). Ölüm ve ölüm ötesi psikolojisi. *Uludağ Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3 (3), 151-165.
- İnalcık, H. (2009). *Devlet-i aliyye Osmanlı İmparatorluğu üzerine araştırmalar*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları. <https://doi.org/10.38000/juhis.574026>
- Johnson, N.C, Schein, R.H. & Winders, J. (2016). *The wiley-blackwell companion to cultural geography*. Oxford: Published by Wiley-Blackwell, <https://doi.org/10.1002/9781118384466>
- Jones, C. (2004). *Huzur içinde yatsın – ölüme dair her şey*. (M. Gürsel, Çev.). Dharma Yayınları.
- Kayserili, A. (2015). *Erzurum şehrindeki mezar taşlarının kültürel coğrafya bakış açısıyla incelenmesi*. Fenomen Yayıncılık.
- Karamağararalı, B. (1992). *Ahlat mezar taşları*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Karaman, H., Bardakoğlu, A. & Apaydın, Y. (1998). *İlmihal I*. Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Karaca, F. (2001). Mezar taşlarına yansıyan şekliyle türk kültüründe hayat ve ölümle ilgili bazı değerlendirmeler. *İslami Araştırmalar Dergisi*, 14, 3-4, 501-502.
- Kafalı, M.A. & Sekman, F. (2010). *Dicle Bölgesi Stratejik Gelişme Raporu*. Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.
- Kenzer, M.S. (1985). Carl O. Sauer: nascent human geographer at northwestern. *California Geographical Society*, 25, 1-11.
- Kümür, U. (2014). *Siirt halkevi ve faaliyetleri*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Adıyaman Üniversitesi.
- Knıght, M. M. (1964). Land and life: a selection from the writings of carl ortwin sauer. *Journals of Economic History*, 24, 3, 404-405. <https://doi.org/10.1017/s0022050700061039>
- Knox, P.L. & Marston S.A. (2016). *Human Geography: Places and Regions in Global Context*. (7th ed., global edition). Pearson
- Meclean, G. (2005). *Doğuya yolculuğun yükselişi* (D. Şendil, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.

- Mathewson, K. (1996). High/low, back/center: culture's stages in human geography, İn C. Earle et al (eds.). *Copcepts in Human Geography* (Savage, MD: Rowman and Littlefield), 97-125.
- Mitchell, D. (2000). *Cultural geography: a critical introduction*. Blackwell Publishers.
- Öksüz, M. & Kucak, Ö. (2018). Ölüm mekânından hayata bakış: Siirt kent mezarlıkları üzerinden demografiyi anlamak. *Sosyoloji Dergisi*, 39, 1-32. <https://doi.org/10.26466/opus.537882>
- Öksüz, M. (2019). Ölüm mekânından hayata bakış: siirt kent mezarlıkları üzerinden sınıfı, iktidarı ve toplumsal cinsiyeti anlamak. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9, 11, 18. <https://doi.org/10.26466/opus.537882>
- Özçağlar, A. (2003). *Coğrafyaya giriş-sistematik, kavramlar yöntemler*. Hilmi Usta Matbaacılık.
- ÖZEY, R. (2014). *Kültürel coğrafya*. Aktif Yayınları.
- Özkan, S.(2007). *Geç dönem osmanlı adana mezar taşları (18-20. y.y.)*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özgen, N., Karadoğan, S. (2009). Siirt şehrinin kuruluşu ve gelişimi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (2), 61-81.
- Parekh, B. (2002). *Çok kültürlülüğü yeniden düşünmek*. Phoenix.
- Parin, S., Bilgili, A. E. & Menak, Z. (2012). Kent(li)leşme pratiğinde yeni bir olgu: taziye evleri ve farklılaşan sosyo-kültürel pratikler. *Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 2, 212-229. <https://doi.org/10.12780/uusbd102>
- Sağır, A. (2013). Bir ölüm sosyolojisi denemesi bağlamında iktisadi hayata mezarlıklardan bakmak: Safranbolu. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/12, 1095-1115. <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.5681>
- Schein, E.H. (2010). *Organizational culture and leadership* (4 edition). Jossey-Bass.
- Strothann, R. (1997). Taziye. *İslam Ansiklopedisi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları*, C. XII/I,73.
- Tanrikulu, M. (2018). *Coğrafya ve kültür (mekân-kültür-tarih-coğrafi işaret)*. Pegem Yayıncılık, <https://doi.org/10.14527/9786052411599>
- Talas, M. (2009). Mehmet Eröz'de ölüm âdetleri üzerine bir araştırma. *zeitschrift für die welt der türken. Journal Of World Of Turks*, 1, 2 ,57-68.
- Tali, Ş. (2013). Kayseri/gesi mezarlığı mezar taşları üzerine bir değerlendirme. A. Ü. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*, 49, 359-390. <https://doi.org/10.14222/turkiyat1182>
- Tuğlacı, P. (1985). *Osmanlı şehirleri*. Milliyet Yayınları.
- Tümertekin, E. & Özgüç, N. (1997). *Beşeri coğrafya insan kültür mekân*. Çantay.
- Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2019). *Beşeri coğrafya: insan, kültür, mekân*. (18. Baskı). Çantay Kitabevi.
- Türkiye Rehber Ansiklopedisi (Tarih Yok). *Siirt*, C.XV, 1, 209.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı tarihi (C.II)*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Zuhayli, V. (1994). İslam fıkıh ansiklopedisi. *Risale Yayınları*, Cilt 3, 92.
- Vernon, G. M. (1970). *Sociology of Death: An Analysis of death- related behavior*. The Ronald Press Company.

-
- Williams, R. (1993). *Kültür* (S. Aydın, Çev.). İmge Yayınevi.
- Yılmaz, H. & Elmas, A. (2018). Siirt ilinin nüfusu üzerine bir değerlendirme. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 123-136. <https://doi.org/10.12780/uusbd157>
- Zelinsky, W. (2001). The uniqueness of the american religious landscape. *Geographical Review*, 91 (3), 565-585. <https://doi.org/10.1111/j.1931-0846.2001.tb00241.x>
- Zelinsky, W. (2007). The gravestone index: tracking personal religiosity across nations, regions, and periods. *Geographical Review*, 97 (4), 441-466. <https://doi.org/10.1111/j.1931-0846.2007.tb00406.x>